

СТАТЕВО-ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ДОВІРИ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ПСИХОЛОГІЧНИМ БЛАГОПОЛУЧЧЯМ

Чайка Г. В.

*кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник лабораторії психології особистості
Інститут психології імені Г. С. Костюка
Національної академії педагогічних наук України
вул. Панківська, 2, Київ, Україна
orcid.org/0000-0001-7799-1314
Chaika_g@hotmail.com*

Ключові слова: *довіра, психологічне благополуччя, компоненти психологічного благополуччя, вік, стать.*

У роботі вивчалися вікові зміни у довірі особистості в міжособистісному спілкуванні, залежність рівня довіри від статі та вікові і статеві відмінності у зв'язку довіра – психологічне благополуччя. Загалом, ми не виявили значимих вікових або статевих відмінностей щодо установки на довіру. Проте отримані значення були занадто високими, особливо у чоловіків і людей старшого віку. Показано, що установка на довіру статистично значимо, на середньому рівні корелює як з усіма компонентами, так і психологічним благополуччям загалом. При цьому кореляція між довірою та психологічним благополуччям у чоловіків вища, ніж у жінок. Крім того, у чоловіків вища кореляція для всіх компонентів психологічного благополуччя, крім позитивних взаємин. Ми можемо сказати, що для чоловіків довіра важливіша у тих зонах психологічного благополуччя, в яких людина звертається до самої себе, до власних можливостей, здатностей, власних цілей, тоді як для жінок довіра важливіша у міжособистісних взаєминах. Виявлено, що довіра особливо важлива для успішного вирішення життєвих завдань, що стоять на певному віковому періоді. Для групи юних людей суттєво вищими були кореляції для компонентів: позитивні взаємини з іншими, самоприйняття і особистісне зростання. Для групи молодих людей вищими були кореляції із автономією та управлінням середовищем. Кореляції установки на довіру із цілями в житті були приблизно однаковими в усіх групах досліджених. Кореляція між довірою та психологічним благополуччям у зрілих людей існує на помірному рівні, проте значення кореляцій значно нижче порівняно із молодими та юними людьми для всіх компонентів психологічного благополуччя, що свідчить про те, що установка на довіру все ще є важливою у зрілому віці для досягнення психологічного благополуччя, однак зрілі люди на своєму життєвому шляху знаходять механізми, які здатні компенсувати недостатність довіри у міжособистісній взаємодії.

GENDER AND AGE CHARACTERISTICS OF TRUST AND ITS CONNECTION WITH PSYCHOLOGICAL WELL-BEING

Chaika G. V.

*Candidate of Psychological Sciences,
Senior Researcher at the Laboratory of Personality Psychology
G. S. Kostyuk Institute of Psychology
of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine
Pankivska str., 2, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-7799-1314
Chaika_g@hotmail.com*

Key words: *trust, psychological well-being, components of psychological well-being, age, gender.*

The article studies the age-related changes in trust in an individual in interpersonal communications, how the level of trust depends on gender and age and what age-gender differences exist in trust – psychological well-being correlations. Overall, we found no significant age or gender differences in trust. However, the values obtained were too high, especially in men and older people. The level of trust correlated statistically significantly, at the average level with all components and psychological well-being in general. At the same time, the correlation between trust and psychological well-being in men was higher than that in women. In addition, men had higher correlations for all components of psychological well-being except positive relationships. We can say that trust for men is more important in those areas of psychological well-being where a person turns to him/herself, to his/her own capabilities, own life goals, while trust for women is more important in interpersonal relationships. Trust is especially important for the successful solution of life's challenges that exist at a certain age. For a group of young people, positive relationships with others, self-acceptance and personal growth correlated with trust significantly stronger. For a group of early adults, trust correlations with autonomy and environmental management were higher. Correlations between trust and goals in life were approximately the same in all groups. The correlation between trust and psychological well-being in mature adults was moderate, but correlations for the components of psychological well-being was much lower than those in young and early adults, indicating that trust is still important in mature adulthood to achieve psychological well-being, but mature people in their lives find mechanisms that can compensate for the lack of trust in interpersonal interactions.

Постановка проблеми. Міжособистісною довірою у соціології та психології визначаються такі взаємини між людьми, коли одна людина вірить, упевнена у порядності іншої людини, з якою вона перебуває у певних стосунках. Довіра – це морально-практичне ставлення індивіда до партнера у спілкуванні, яке ґрунтується на вірі в його чесність і щирість. Довіра як особистісна установка у стосунках передбачає обопільне очікування позитивних (благих) наслідків [1, с. 166]. Довіра вважається основою всіх соціальних інститутів, базою існування суспільства загалом. Довіра – це готовність щодо взаємодії та обміну конфіденційною інформацією, а також до певних дій між суб'єктами. Довіра залежить від рівня дотримання зумовлених правил, а також від уміння правильно діяти, досягаючи зазначеної загальної мети, навіть у випадках,

коли деякі правила не зумовлені. В. Міжтал у своїй книзі [2] відзначає, що довіра робить три основні речі в житті людини: вона створює соціальне життя передбачуваним, вона створює почуття спільноти та полегшує спільну роботу людей.

Базова довіра формується у перші роки життя дитини. І основною дійовою особою тут є мама. Тому, наскільки дбайлива мати з дитиною, як вона вибудовує внутрішній зв'язок із нею, прихильність, тілесний контакт, залежить розвиток довіри малюка. Дитина вчиться довіряти, насамперед довіряючи мамі. Базова довіра – це фундамент особистості, фундамент ставлення до себе та інших людей. Це основа для формування позитивного відчуття себе та навколишнього світу, це інтуїтивна впевненість, що все буде добре, це вміння просити та приймати допомогу інших людей [3].

На думку Е. Ільїна [4, с. 45], якщо людина не вміє довіряти, їй важко створити близькі стосунки з людьми. Вона ризикує потрапити в зачароване коло ізольованості: що менше вона довіряє, тим менше у неї друзів. Чим менше у неї друзів, тим бідніше в неї відносини, тим менше вона довіряє іншим. Такій людині здається, що вона не здатна дружити і любити, що вона якась не така і що вона не потрібна оточуючим. У поводженні з людьми у неї швидше виявляється потреба у самозахисті, ніж у довірі та відкритості. Довірі не можна навчити, не можна нікого насильно змусити довіряти, її можна лише сформулювати. Довіра, з одного боку, є результатом взаємодії, з іншого – вона сама виступає незмінним фактором соціальної взаємодії, у процесі якої вона отримує постійний розвиток та впливає на всі інші сторони цієї взаємодії.

Довіра як психологічний стан може виникати у злитті воєдино низки факторів: інтересів такої людини, її установок, емоціональних реакцій, попереднього власного досвіду або досвіду попередніх поколінь, адаптивних здібностей особистості, рівня інтелектуального розвитку тощо. Довіра виникає, коли людина впевнена в правильності та адекватності процесів і явищ своїм ціннісним установкам, які багато в чому залежать від її соціального становища у суспільстві. Іншими словами, чим вищий її соціальний статус та більше перспектив для самореалізації, тим вищий ступінь довіри до процесів, що відбуваються [5].

Виходячи з вищесказаного, можна припустити, що установка на довіру прямо і суттєво впливає на психологічне благополуччя особистості. Дійсно, у роботі І. Кряж і Н. Левенець [6] показано, що довіра виступає медіатором між емоційним інтелектом та суб'єктивним благополуччям, особливо щодо когнітивного компонента благополуччя. Г. Павленко [7] показала, що довіра знижує невизначеність ситуації, що, своєю чергою, позитивно впливає на психологічне благополуччя. L.M. Martínez та ін. [8] показали, що недовіра до незнайомих може призвести до погіршення психічного здоров'я. Китайські дослідники Н. Chen, Z. Zhu [9] виявили, що підтримка міжособистісної довіри позитивно впливає на емоційне здоров'я людей похилого віку. Я. Сунцова [10] виявила, що чим нижчий рівень довіри особи до себе та до інших людей, тим нижчий рівень психологічного благополуччя та його компонентів.

З іншого боку, є низка робіт, які виявили певні відмінності у зв'язку між установкою на довіру

і психологічним благополуччям, психічним здоров'ям. Так, Т. Маланьїна [11] визначила, що параметри психологічного благополуччя корелюють сильніше зі сприйняттям себе надійною людиною, якій можна довіряти; а із зацікавленістю в інших людях та довірою до них зв'язку виявлено не було. Дослідники А. Miething та ін. [12] виявили, що психологічне благополуччя молодших людей меншою мірою залежить від їхньої довіри у стосунках, ніж психологічне благополуччя старших. Тому актуальним є вивчення вікових і статевих відмінностей в установці на довіру та у зв'язках довіра – психологічне благополуччя.

Мета статті – визначити вікові зміни у довірі особистості в міжособистісному спілкуванні, залежність рівня довіри від статі та вікові і статеві відмінності у зв'язку довіра – психологічне благополуччя.

Методи дослідження. У дослідженні взяли участь 220 респондентів, середній вік – 33 роки, за професією – студенти та фахівці з різних спеціальностей, 180 жінок, 40 чоловік.

Для вивчення базової довіри нами був використаний Вісбаденський опитувальник (WIPPF) Н. Пезешкіана та Х. Дайденабаха [13]. Цей метод вивчає довіру до світу, або міжособистісну довіру. Психологічне благополуччя та його компоненти вивчалися за Шкалою психологічного благополуччя К. Ріфф [14].

Виклад основного матеріалу. На першому етапі ми порівняли середні значення установки на довіру у жінок і чоловіків. У таблиці 1 показані ці середні значення.

Значення у чоловіків трохи вищі, ніж у жінок, проте проведене порівняння за критерієм Ст'юдента не виявило статистично значимих розбіжностей. Маємо зауважити, що у використуваному Вісбаденському опитувальнику нормативними вважаються середні значення. Вони означають здатність людини приймати себе або інших людей у їхній неповторності такими, як вони є; позитивну установку стосовно окремих способів поведінки, якими володіє людина або які від неї очікуються. Проте значення 10 – це вже вихід за нормативні значення. У чоловіків надмірна довіра траплялася частіше, ніж у жінок. Так, нормативні показники були у 25% чоловіків і 35% жінок; надмірне значення довіри показали 75% чоловіків і 63,5% жінок; 1 жінка (0,5%) показала значення установки на довіру нижче норми.

Таблиця 1

Середні значення установки на довіру у жінок і чоловіків

	Стать	N	Середнє	Стд. відхилення	Стд. похибка середнього
Довіра	ч	40	10,17	1,311	,243
	ж	180	9,93	1,375	,102

На другому етапі вся вибірка була розділена на 3 групи за віком. До групи 1 увійшли студенти, юні люди віком до 22 років. До другої – досліджувані, які вже звершили навчання, але ще вважаються молодими, віком від 23 до 35 років. До третьої групи увійшли дорослі зрілого віку, від 36 років до 65 років. Люди похилого віку у нашому дослідженні участі не брали. В таблиці 2 показані групові статистики для трьох груп.

Установка на довіру трохи зростає з віком, проте проведено порівняння за критерієм Ст'юдента не виявило статистично значимих розбіжностей.

Надмірні результати за шкалою довіри інтерпретуються або як наївність, інфантилізм, або як бажання довіряти, потреба у довірі до людей і світу. Для виявлення точної інтерпретації потрібні більш глибокі дослідження, які неможливо провести на такому етапі, проте ми можемо зробити певні припущення. По-перше, наївність та інфантилізм скоріше характерні для молодих людей і мають зменшуватися із віком. Ми ж спостерігаємо зворотну картину. По-друге, наша країна, на жаль, характеризується досить складним підходом до довіри, чесності, відкритості. Так, на мікрорівні можна сказати, що покоління, що підрастає, навчають чесності, відкритості. Їм намагаються донести думку, що якщо людина чесна, має бажання довіряти і довіряє іншим, то до неї будуть ставитися відповідно, і взаємна довіра буде посилюватись, стане підґрунтям для успішної взаємодії. Однак у реальній ситуації конфлікту між однолітками, колегами (не залежно від віку учасників), під час спроби когось звернутися за порадою, інформацією тощо до зовнішніх кіл (дорослих, керівництва, ЗМІ), ця людина одразу отримує ярлик ябедника, їй почнуть дорікати, що вона «вносить сміття з хати». Така сама ситуація існує і на макрорівні. Так, на рівні держави декла-

руються ідеї демократії, відкритого суспільства, де можна відверто обговорювати будь-які проблеми. З іншого боку, постійно спостерігаються такі ситуації, як забування вибраними керівниками всіх рівнів їхніх передвиборчих обіцянок одразу після виборів; безкарна корупція, коли навіть ті особи, які схоплені за руку, не отримують покарання; лавина фейкових новин тощо. Виходячи з таких міркувань, ми вважаємо, що занадто високі показники довіри вказують на незадоволеність особистістю поточним станом, на пошуки об'єктів для довіри, на бажання самій особистості довіряти іншим людям та мати людей, які довіряють їй.

На наступному етапі ми вивчили кореляцію між довірою та психологічним благополуччям залежно від віку і статі досліджуваних. У таблиці 3 показана кореляція між довірою та психологічним благополуччям для всієї вибірки.

Отриманий результат відповідає викладеним вище теоретичним припущенням, приміром співпадає з результатами, отриманими Я. Сунцовою [10]. Установка на довіру статистично значимо, на середньому рівні корелює як з усіма компонентами, так і з психологічним благополуччям загалом. Перейдемо до більш детального вивчення кореляцій. У таблиці 4 показана кореляція між довірою та психологічним благополуччям для жінок.

Як видно з таблиці, кореляція між довірою та психологічним благополуччям для жінок трохи нижча ніж у цілому по вибірці, єдиний компонент, для якого кореляція сильніша, – це позитивні взаємини з іншими, тобто компонент, що напряду пов'язаний із міжособистісним спілкуванням. У таблиці 5 показана кореляція між довірою та психологічним благополуччям для чоловіків.

Як видно з таблиці, картина протилежна порівняно із результатами для жінок. Кореля-

Таблиця 2

Середні значення установки на довіру залежно від віку

	Групи за віком	N	Середнє	Стд. відхилення	Стд. похибка середнього
Довіра	1,00	54	9,78	1,808	,246
	2,00	119	9,98	1,214	,110
	3,00	47	10,25	1,025	,171

Таблиця 3

Кореляція між довірою та психологічним благополуччям для всієї вибірки

		Позитивні взаємини	Автономія	Управління середовищем	Особистісне зростання	Цілі в житті	Само-прийняття	Психологічне благополуччя
Довіра	Кореляція Пірсона	,368**	,344**	,401**	,287**	,377**	,436**	,498**
	Знач. (двобічна)	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000

** Кореляція значима на рівні 0,01 (двобічна).

ція між довірою та психологічним благополуччям у чоловіків вища, ніж у жінок. Крім того, у чоловіків вища кореляція для всіх компонентів психологічного благополуччя, крім позитивних взаємин. Ми можемо сказати, що для чоловіків довіра важливіша у тих зонах психологічного благополуччя, в яких людина звертається до самої себе, до власних можливостей, здатностей, власних цілей, тоді як для жінок довіра важливіша у міжособистісних взаєминах.

Звернемося до вивчення вікових особливостей зв'язку установки на довіру з психологічним благополуччям і її компонентами. У таблиці 6 показана кореляція між довірою та психологічним благополуччям для студентів, юних людей віком до 22 років (включно).

Як видно з таблиці, кореляція між довірою та психологічним благополуччям у юних людей, студентів лише трохи вища, ніж загалом по вибірці. Проте кореляції для компонентів: позитивні взаємини з іншими, самоприйняття і особистісне

зростання вищі суттєво. Іншими словами, довіра в цьому віці виступає засобом, що допомагає людині розібратися із самою собою і прийняти себе такою, якою людина є; зрозуміти інших людей з метою встановлення здорових, теплих стосунків, а також довіра допомагає в особистісному зростанні. На нашу думку, особистісне зростання у цьому віці відбувається за опосередкування самоприйняття і розвитку позитивних взаємин з іншими. Такий результат певною мірою збігається з роботою Т. Маланьїни [11], проте протирічить роботі А. Мієтінг та ін. [12].

У таблиці 7 показана кореляція між довірою та психологічним благополуччям для людей, які вже вийшли з віку юності, вже завершили навчання, проте все ще залишаються молодими людьми віком від 22 до 35 років.

Як видно з таблиці, кореляція між довірою та психологічним благополуччям у молодих людей вища, ніж загалом по вибірці. Але порівняно з юними людьми інші компоненти вносять суттєві-

Таблиця 4

Кореляція між довірою та психологічним благополуччям для жінок

		Позитивні взаємини	Автономія	Управління середовищем	Особистісне зростання	Цілі в житті	Само-прийняття	Психологічне благополуччя
Довіра	Кореляція Пірсона	,379**	,322**	,385**	,239**	,340**	,429**	,476**
	Знач. (двобічна)	,000	,000	,000	,001	,000	,000	,000

** Кореляція значима на рівні 0,01 (двобічна).

Таблиця 5

Кореляція між довірою та психологічним благополуччям для чоловіків

		Позитивні взаємини	Автономія	Управління середовищем	Особистісне зростання	Цілі в житті	Само-прийняття	Психологічне благополуччя
Довіра	Кореляція Пірсона	,337	,501**	,590**	,595**	,650**	,593**	,676**
	Знач. (двобічна)	,074	,006	,001	,001	,000	,001	,000

** Кореляція значима на рівні 0,01 (двобічна).

Таблиця 6

Кореляція між довірою та психологічним благополуччям для юних людей віком до 22 років

		Позитивні взаємини	Автономія	Управління середовищем	Особистісне зростання	Цілі в житті	Само-прийняття	Психологічне благополуччя
Довіра	Кореляція Пірсона	,434**	,258*	,441**	,356**	,391**	,496**	,517**
	Знач. (двобічна)	,001	,049	,000	,006	,002	,000	,000

** Кореляція значима на рівні 0,01 (двобічна).

Таблиця 7

Кореляція між довірою та психологічним благополуччям для молодих людей віком від 22 до 35 років

		Позитивні взаємини	Автономія	Управління середовищем	Особистісне зростання	Цілі в житті	Само-прийняття	Психологічне благополуччя
Довіра	Кореляція Пірсона	,350**	,453**	,521**	,267**	,396**	,428**	,526**
	Знач. (двобічна)	,000	,000	,000	,005	,000	,000	,000

** Кореляція значима на рівні 0,01 (двобічна).

Таблиця 8

Кореляція між довірою та психологічним благополуччям для зрілих людей, старших за 35 років

		Позитивні взаємини	Автономія	Управління середовищем	Особистісне зростання	Цілі в житті	Само-прийняття	Психологічне благополуччя
Довіра	Кореляція Пірсона	,348**	,226	,292*	,194	,355**	,176	,382**
	Знач. (двобічна)	,005	,072	,019	,125	,004	,164	,002

* Кореляція значима на рівні 0,05 (двобічна).

** Кореляція значима на рівні 0,01 (двобічна).

ший внесок до отриманої підсумкової кореляції, а саме автономії та управління середовищем. Отримана картина дозволяє зробити висновок, що довіра на цьому віковому етапі дає змогу людині вийти за межі середовища, в якому вона живе, і за межі самообмежень, щоб навчитися активно впливати на навколишній світ, діяти незалежно. Зауважимо, що єдиний компонент, для якого кореляція із довірою залишається однаковою у двох групах, – це наявність цілей у житті. Результати, отримані за попередніми двома таблицями, свідчать, що довіра особливо важлива для успішного вирішення життєвих завдань, що стоять на певному віковому періоді. Так, психологічні завдання юного віку – зрозуміти себе та інших, навчитися сприймати себе та інших такими, якими вони є, саморозвиватися, збільшувати і поглиблювати свої знання, навички, компетенції. Психологічні завдання молодості – на основі здобутків попередніх життєвих етапів стати справді самостійною людиною, навчитися управляти власним життям, віднайти свій життєвий шлях. Існування ж життєвих цілей – це завдання на всі етапи життя.

У таблиці 8 показана кореляція між довірою та психологічним благополуччям для зрілих людей, старших за 35 років.

Кореляція між довірою та психологічним благополуччям у зрілих людей існує на помірному рівні, проте значення кореляції значно нижчі порівняно з молодими та юними людьми для всіх компонентів психологічного благополуччя (крім позитивних взаємин, кореляція з якими близька до значення, отриманого у групі молодих людей).

Зауважимо також, що кореляція з цілями у житті хоч і трохи нижча, ніж у двох інших груп, проте все ще залишається достовірною і досить високою. Отриманий результат свідчить про те, що установка на довіру все ще важлива у зрілому віці для досягнення психологічного благополуччя, однак зрілі люди на своєму життєвому шляху знаходять механізми, які здатні компенсувати недостатність довіри у міжособистісній взаємодії, якщо виникне відповідна ситуація.

Висновки і перспективи подальших розробок. Проведене дослідження виявило низку особливостей установки на довіру в міжособистісному спілкуванні.

Загалом, ми не виявили значимих вікових або статевих відмінностей щодо установки на довіру. Проте отримані значення були занадто високими, особливо у чоловіків і людей старшого віку. Такі занадто високі показники довіри вказують на незадоволеність особистості поточним станом, на пошуки об'єктів для довіри, бажання довіряти іншим людям та мати людей, які довіряють особистості.

Дослідження кореляцій між установкою на довіру та психологічним благополуччям і його компонентами привело до таких висновків. Установка на довіру статистично значимо, на середньому рівні корелює як з усіма компонентами, так і психологічним благополуччям загалом. При цьому кореляція між довірою та психологічним благополуччям у чоловіків вища, ніж у жінок. Крім того, у чоловіків вища кореляція для всіх компонентів психологічного благополуччя, крім

позитивних взаємин. Ми можемо сказати, що для чоловіків довіра важливіша у тих зонах психологічного благополуччя, в яких людина звертається до самої себе, до власних можливостей, здатностей, власних цілей, тобто тут можна говорити про довіру до себе; для жінок довіра важливіша у міжособистісних взаєминах.

Щодо вікових відмінностей виявлено, що довіра особлива важлива для успішного вирішення життєвих завдань, що стоять на певному віковому етапі, що і відбилося у відповідних рівнях кореляції. Для групи юних людей суттєво вищими були кореляції для компонентів: позитивні взаємини з іншими, самоприйняття і особистісне зростання. Для групи молодих людей вищими були кореляції з автономією та управ-

лінням середовищем. Кореляції установки на довіру із цілями в житті були приблизно однакові в усіх групах досліджених. Кореляція між довірою та психологічним благополуччям у зрілих людей існує на помірному рівні, проте значення кореляції значно нижче порівняно із молодими та юними людьми для всіх компонентів психологічного благополуччя, що свідчить про те, що установка на довіру все ще є важливою у зрілому віці для досягнення психологічного благополуччя, однак зрілі люди на своєму життєвому шляху знаходять механізми, які здатні компенсувати недостатність довіри у міжособистісній взаємодії.

Перспективним подальшим дослідженням може стати вивчення впливу установки на довіру на позитивне психологічне здоров'я загалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Філософський енциклопедичний словник. Київ : Абрис, 2002. 707 с.
2. Misztal B. Trust in Modern Societies: The Search for the Bases of Social Order. Cambridge, Mass. : Polity Press, 1996. 296 p.
3. Любичкая О.Г. Базовое доверие к миру. *Psy Practice*. 30 августа 2015. URL: https://psy-practice.com/publications/psikhicheskoe-zdorove/Bazovoe_doverie_k_miru/.
4. Ильин Е.П. Психология доверия. Санкт-Петербург : Питер, 2013. 288 с.
5. Мильнер З.Б. Роль доверия в социально-экономическом развитии. В кн. Доверие – ключ к успеху экономических реформ. Москва, 1998.
6. Кряж І.В., Левенець Н.В. Довіра й емоційний інтелект як предиктори суб'єктивного благополуччя у студентів. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Психологія»*. 2018. № 64. С. 26–32.
7. Павленко Г.В. Особистісні диспозиції як чинник психологічного благополуччя особистості в контексті невизначеності. *Теорія і практика сучасної психології*. 2020. № 5. С. 230–239.
8. Martínez L.M., Estrada D., Prada S.I. Mental health, interpersonal trust and subjective well-being in a high violence context. *SSM Popul Health*. 2019. Vol. 8: 100423. DOI: 10.1016/j.ssmph.2019.100423.
9. Chen H., Zhu, Z. Social trust and emotional health in rural older adults in China: the mediating and moderating role of subjective well-being and subjective social status. *BMC Public Health*. 2021. Vol. 21, p. 556. URL: <https://doi.org/10.1186/s12889-021-10617-y>.
10. Сунцова Я.С. Психологическое благополучие личности в связи с доверием к себе и людям. *Вестник Удмуртского университета. Серия «Философия. Психология. Педагогика»*. 2020. № 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/psihologicheskoe-blagopoluchie-lichnosti-v-svyazi-s-doveriem-k-sebe-i-lyudyam>.
11. Маланьїна Т. Соціальні почуття в контексті психологічного благополуччя студентів. *Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Психологічні науки*. 2017. 18, С. 142–146.
12. Miething A., Almquist Y.B., Edling C., Rydgren J., Rostila M. Friendship trust and psychological well-being from late adolescence to early adulthood: A structural equation modelling approach. *Scand J Public Health*. 2017. Vol. 45(3). P. 244–252. DOI: 10.1177/1403494816680784.
13. Peseschkian N., Deidenbach H. Wiesbadener Inventar zur Positiven Psychotherapie und Familientherapie WIPPF. Berlin, New York : Springer Verlag. 1988
14. Шевеленкова Т.Д., Фесенко Т.П. Психологическое благополучие личности. *Психологическая диагностика*. 2005. № 3. С. 95–121.

REFERENCES

1. Filosofs'kyu entsyklopedychnyy slovnyk [Philosophical encyclopedic dictionary]. Kyiv: Abrys, 2002. 707 p.
2. Misztal, B. (1996). Trust in Modern Societies: The Search for the Bases of Social Order. Cambridge, Mass.: Polity Press. 296 p.
3. Lyubitskaya, O.G. (2015). Bazovoye doveriye k miru [Basic trust in the world]. *Psy Practice*. August 30, 2015. Retrieved from: https://psy-practice.com/publications/psikhicheskoe-zdorove/Bazovoe_doverie_k_miru.
4. Il'in, Ye.P. (2013). Psikhologiya doveriya [Psychology of trust]. St. Petersburg: Piter. 288 p.

5. Míl'ner, Z.B. (1998). Rol' doveriya v sotsial'no-ekonomicheskom razvitii [The role of trust in socio-economic development]. In: *Doveriye – klyuch k uspekhу ekonomicheskikh reform* [Trust is the key to the success of economic reforms]. Moscow.
6. Kryazh, I.V., Levenets', N.V. (2018). Dovira y emotsiynny intelekt yak predyktory sub'yektyvnoho blahopoluchchya u studentiv [Trust and emotional intelligence as predictors of students' subjective well-being]. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni V.N. Karazina. Seriya Psykholohiya* [Bulletin of V.N. Karazin Kharkiv National University. Psychology series]. 2018. No. 64. P. 26–32.
7. Pavlenko, H.V. (Osobystisni dyspozytsiyyi yak chynnyk psykholohichnoho blahopoluchchya osobystosti v konteksti nevyznachenosti [Personal dispositions as a factor in an individual's psychological well-being in uncertainty]. *Teoriya i praktyka suchasnoyi psykholohiyi* [Theory and practice of modern psychology]. 2020. No. 5. Pp. 230–239.
8. Martínez, L.M., Estrada, D., Prada, S.I. (2019). Mental health, interpersonal trust and subjective well-being in a high violence context. *SSM Popul Health*. 2019. Vol. 8: 100423. DOI:10.1016/j.ssmph.2019.100423.
9. Chen, H., Zhu, Z. (2021). Social trust and emotional health in rural older adults in China: the mediating and moderating role of subjective well-being and subjective social status. *BMC Public Health*. 2021. Vol. 21, p. 556. Retrieved from: <https://doi.org/10.1186/s12889-021-10617-y>.
10. Suntsova Ya.S. (2020). Psikhologicheskoye blagopoluchiye lichnosti v svyazi s doveriyem k sebe i lyudyam [Psychological well-being of the individual in connection with trust in oneself and people]. *Vestnik Udmurtskogo universiteta. Seriya "Filosofiya. Psikhologiya. Pedagogika"* [Bulletin of the Udmurt University. Series "Philosophy. Psychology. Pedagogy"]. No. 1. Retrieved from: <https://cyberleninka.ru/article/n/psikhologicheskoe-blagopoluchie-lichnosti-v-svyazi-s-doveriem-k-sebe-i-lyudyam>.
11. Malan'yina, T. (2017). Sotsial'ni pochuttya v konteksti psykholohichnoho blahopoluchchya studentiv [Social feelings in the context of psychological well-being of students.]. *Naukovyy visnyk MNU imeni V.O. Sukhomlyns'koho. Psykholohichni nauky* [Scientific Bulletin of V.O. Sukhomlinsky MNU. Psychological sciences]. 18, pp. 142–146.
12. Miething, A., Almquist, Y.B., Edling, C., Rydgren, J., Rostila, M. (2017). Friendship trust and psychological well-being from late adolescence to early adulthood: A structural equation modelling approach. *Scand J Public Health*. Vol. 45(3). P. 244–252. DOI: 10.1177/1403494816680784.
13. Peseschkian, N., Deidenbach, H. (1988). *Wiesbadener Inventar zur Positiven Psychotherapie und Familientherapie WIPPF*. Berlin, New York: Springer Verlag.
14. Shevelenkova, T.D., Fesenko, T.P. (2005). Psikhologicheskoye blagopoluchiye lichnosti [Psychological well-being of a personalty]. *Psikhologicheskaya diagnostika* [Psychological diagnostics]. No. 3. Pp. 95–121.